

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи

Кафедра педагогіки та соціальної роботи

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

«Особистість в інклюзивному освітньо-професійному просторі»

(вибіркова)

Освітньо-професійна програма _____
(назва програми)

Спеціальність _____
(вказати: код, назва)

Галузь знань _____
(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____
(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

_____
(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання _____ українська _____
(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники: **Платаш Л.Б. - доц. кафедри педагогіки та соціальної роботи, к.п.н., доцент;**
(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Андрійчук С.В. - асист. кафедри педагогіки та соціальної роботи, к.п.н.;

Гуляєва М.М. - асист. кафедри педагогіки та соціальної роботи

Профайл викладача (-ів)

Платаш Л.Б. -

[http://www.spedagogics.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data\[15341\]\[caf_pers_id\]=1975&commands\[15341\]=item](http://www.spedagogics.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data[15341][caf_pers_id]=1975&commands[15341]=item)

Андрійчук С.В. -

[http://www.spedagogics.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data\[15341\]\[caf_pers_id\]=1973&commands\[15341\]=item](http://www.spedagogics.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data[15341][caf_pers_id]=1973&commands[15341]=item)

Гуляєва М.М. -

[http://www.spedagogics.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data\[15341\]\[caf_pers_id\]=1984&commands\[15341\]=item](http://www.spedagogics.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data[15341][caf_pers_id]=1984&commands[15341]=item)

Контактний тел.

Платаш Л.Б. - +38096 57 10 758

Андрійчук С.В. - +380971140 434

Гуляєва М.М. - +3 8050 07 48 234

E-mail:

Платаш Л.Б. - l.platash@chnu.edu.ua

Андрійчук С.В. - s.andriychuk@chnu.edu.ua

Гуляєва М.М. - m.gulyaeva@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle

Дайте посилання на дисципліну в системі Moodle

Консультації

Зазначте формат і розклад проведення консультацій

Очні консультації: кількість годин і розклад присутності

Онлайн-консультації: Розклад консультації.

Очні консультації: за попередньою домовленістю.

(Наприклад: понеділок та четвер з 14.00 до 15.00).

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Активне впровадження інклюзивної освіти у навчально-виховний процес, активізація суспільства щодо готовності створити умови для розвитку і самореалізації людини з особливостями розвитку, її участі у житті громади вимагають належної підготовки фахівців. Неможливими без готовності працівників різних галузей, представників органів влади, місцевого самоврядування, підприємців (і, зрештою, кожного з нас) є прояви розуміння й толерантного ставлення до осіб з особливостями розвитку (і дітей, і дорослих), а також розширення спектру їх функціонування в соціумі, впровадження принципів соціальної інклюзії, декларованих багатьма міжнародними та вітчизняними положеннями.

Для забезпечення рівного доступу осіб з порушеннями психофізичного розвитку до соціокультурного середовища, розширення кола їх спілкування, активізації самообслуговування й вільного пересування в постійно змінюваних умовах, працівнику будь-якої галузі необхідні спеціальні знання з пропонованої дисципліни *«Особистість в інклюзивному освітньо-професійному просторі»*.

2. Мета навчальної дисципліни: формування уявлень про специфіку інклюзивного соціального середовища людини з інвалідністю; засвоєння знань про роль та особливості міжособистісної взаємодії учасників інклюзивного освітнього та професійного простору, громади, які необхідні для забезпечення ефективності та якості здійснення соціальної інклюзії маломобільних груп населення.

Дисципліна дозволить сформуванню компетентності, необхідні для ефективної роботи з людьми із особливостями розвитку у закладах освіти, включення їх у професійну діяльність за місцем проживання, а також у відкритому соціальному середовищі на рівні окремих соціальних інститутів чи громади.

3. Завдання:

сформуванню розуміння концептуальних основ соціальної інклюзії та розуміння необхідності впровадження відповідних соціальних стандартів у діяльність територіальних громад, реалізації соціальних програм стосовно осіб з інвалідністю;

стимулюванню розвитку особистісно-професійних якостей студентів, спрямованих на зменшення/усунення негативних наслідків «інвалідності», застосування комплексного підходу у створенні умов, які б сприяли реалізації прав людей з інвалідністю нарівні з іншими громадянами країни.

4. Пререквізити. Професійно-орієнтовані дисципліни, пов'язані з фаховою підготовкою працівника будь-якої галузі, психолого-педагогічні дисципліни тощо.

5. Результати навчання

Загальні компетентності, що будуть сформовані за результатами вивчення курсу:

здатність аналізувати та критично мислити;

здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел;

здатність генерувати нові ідеї.

Спеціальні компетентності:

здатність об'єктивно оцінювати можливості соціальної інтеграції особи з обмеженими психофізичними можливостями;

здатність і вміння аналізувати, диференціювати та залучати зовнішні і внутрішні ресурси, які можуть бути активовані в процесі соціальної інклюзії у конкретній ситуації;

здатність будувати коректну і тактовну комунікативну взаємодію з особами з інвалідністю;

здатність працювати в мультидисциплінарній команді працівників освітніх установ, підприємств (установ, організацій), органів місцевого самоврядування для комплексного вирішення питань соціальної інклюзії.

В процесі вивчення курсу студенти повинні **знати:**

- основні категорії і поняття, теоретичні засади здійснення інклюзивної навчальної практики в закладі освіти та соціально-професійної інклюзії осіб з порушеннями психофізичного розвитку;

- актуальні питання реалізації особистісного підходу в інклюзивній освіті та соціальній інклюзії осіб з особливостями розвитку;

Тема 2. Інвалідність як суспільна проблема та шляхи її вирішення		*	*			*						
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 3. Специфіка соціалізації особистості з порушеннями психофізичного розвитку		*	*		*	*						
Тема 4. Особи з особливими потребами: підходи до класифікації, специфіка психофізичного розвитку та створення умов для їх успішної соціалізації		*	*		*	*						
Тема 5. Взаємозв'язок соціального середовища з життєдіяльністю осіб з інвалідністю як передумова їх інтеграції у суспільстві		*	*			*						
Тема 6. Концепція універсального дизайну як умова соціальної інклюзії осіб з інвалідністю		*	*		*	*						
Тема 7. Система державно-громадського управління у сфері соціальної інклюзії		*	*		*	*						
Разом за ЗМ1												
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Можливості соціальної інтеграції людини з інвалідністю											
Тема 8. Інклюзивний освітній простір – складова соціальної інклюзії		*	*		*	*						
Тема 9. Міжособистісна взаємодія фахівців освітньої установи з		*	*			*						

3.2.1. Теми семінарських або практичних, або лабораторних занять

№	Назва теми
1	2
Змістовий модуль 1. Стандарти соціальної інклюзії та ефективні умови для її забезпечення	
1	Нормативно-правове забезпечення рівності прав осіб з інвалідністю в зарубіжних країнах та Україні
1	2
2	Співвідношення «громадянське суспільство-соціальна політика-проблеми інвалідності» - основа комплексного підходу у реалізації прав осіб з порушеннями психофізичного розвитку
3	Зміни та модифікації у розвитку особистості дитини з особливостями розвитку
4	Особи з особливими потребами: підходи до класифікації, специфіка психофізичного розвитку та створення умов для їх успішної соціалізації
5	Спектр основних проблем людей з особливими потребами та їх сімей у сучасному суспільстві
6	Індекс інклюзії закладу освіти
7	Мережа закладів соціальної та освітньої інклюзії, нормативне підґрунтя та особливості функціонування
Змістовий модуль 2. Можливості соціальної інтеграції людини з інвалідністю	
8	Історія розвитку системи навчання та виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку
9	Складові та умови професійного співробітництва фахівців в інклюзивній школі
10	Професійна майстерність педагога
11	Організація роботи учнів на уроці та врахування індивідуальних особливостей в розмаїтому учнівському колективі
12	Взаємодія роботодавців із Фондом соціального захисту осіб з інвалідністю, центрами зайнятості, громадськими організаціями та об'єднаннями
13	Зарубіжний досвід працевлаштування осіб з порушеннями психофізичної сфери
14	Методика складання індивідуальної програми працевлаштування осіб з інвалідністю
15	Ерготерапія та її роль в реабілітації людей з особливими потребами

3.2.2. Тематика індивідуальних завдань

	Назва теми
Змістовий модуль 1. Стандарти соціальної інклюзії та ефективні умови для її забезпечення	
1	2
1	Механізми та засоби захисту прав осіб з інвалідністю в зарубіжних країнах (за вибором студента)
2	Проектна робота «Умови та особливості соціалізації людини з порушеннями психофізичного розвитку»
3	Особи з особливими потребами: підходи до класифікації, специфіка психофізичного розвитку та створення умов для їх успішної соціалізації

4	Аудит соціальної інфраструктури (на вибір студента)
Змістовий модуль 2. Можливості соціальної інтеграції людини з інвалідністю	
5	Механізм забезпечення успішної інклюзії особистості в соціум: міжнародний та вітчизняний досвід
6	Вивчення досвіду роботи педагога закладу освіти з інклюзивним навчанням
7	Портфолію учня з особливими потребами
8	Самостійна проектна робота «Індивідуальна програма працевлаштування особи з порушеннями психофізичного розвитку»

3.2.3. Самостійна робота

Назва теми	
Змістовий модуль 1. Стандарти соціальної інклюзії та ефективні умови для її забезпечення	
1	2
1	Співвідношення «громадянське суспільство-соціальна політика-проблеми інвалідності» - основа комплексного підходу у реалізації прав осіб з порушеннями психофізичного розвитку
2	Психофізичний розвиток та соціалізація людини з особливостями розвитку
3	Особливі потреби: підходи до класифікації, специфіка психофізичного розвитку та створення умов для їх успішної соціалізації
4	Система спеціальної освіти для дітей із порушеннями в розвитку
5	Аудит соціальної інфраструктури (на вибір студента)
6	Вивчення досвіду роботи інклюзивного освітнього закладу
Змістовий модуль 2. Можливості соціальної інтеграції людини з інвалідністю	
7	Історія розвитку системи навчання та виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку
8	Професіограма та портфолію педагогічного працівника інклюзивного освітнього закладу
9	Оцінювання в інклюзивному класі
10	Охорона праці працівників з інвалідністю. Взаємодія роботодавців із соціальними установами з питань їх працевлаштування
11	Підготовка сценарію семінарського заняття з роботодавцями за темою: «Сприяння сталої зайнятості молодих людей з інвалідністю та забезпечення гідної оплати їх праці»
12	Методика складання індивідуальної програми працевлаштування осіб з інвалідністю
13	Соціальна реабілітація осіб з інвалідністю засобами спорту та мистецтва

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни за рішенням кафедри (викладача).

4. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота, лабораторна, проектна робота) відповідь студента та ін.

Формами підсумкового контролю є залік, екзамен, комплексний іспит.

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- контрольні роботи;
- проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.);
- тести;
- аналітичні звіти;
- реферати;
- есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;
- завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

(Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали).

Розподіл балів, які отримують студенти

Для прикладу (залік)

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)															Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1							Змістовий модуль № 2									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15		100

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Для прикладу (екзамен)

Для прикладу (залік)

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)															Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1							Змістовий модуль № 2									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15		100

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Для прикладу (курсний проект (робота))

Виклад та розуміння основних положень змісту роботи	Презентація змісту роботи	Захист роботи	Сумарна к-ть балів
до ____	до ____	до ____	100

5. Рекомендована література

5.1. Базова (основна)

Асистент вчителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда; під заг. ред. М.Ф.Войцехівського. – К.: ТОВ Видавничий дім "Плеяди", 2015. – 172 с.

Архітектурна доступність шкіл: навч.-метод. посіб./за заг. ред. Байди Л. Ю., Красюкової-Еннс О. В.; колек. авторів: Азін В.О., Грибальський Я.В., Байда Л.Ю., Красюкова-Еннс О.В. – К.: 2012. - 88 с.

Інвалідність та суспільство / [Авт.кол.: Л. Байда, О. Красюкова-Енс, С. Буров, В. Азін, Я. Грибальський, Ю. Найда; Заг. ред.: Л. Байда, О. Красюкова-Енс]. – Київ, 2011. - 188 с.

Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / [Тім Лорман, ДжоанДеппелер, Девід Харві]; пер. з англ. – К.: ТОВ "Видавничий дім "Плеяди", 2011. – 296с.

Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально – методичний посібник/ Колупаєва А. А., Найда Ю. М., Софій Н. З. та ін.; за заг. ред. Даниленко Л. І., □ К.:2007. □ 128 с.

Колупаєва А. А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади : Монографія / А. А. Колупаєва. – К. : Педагогічна думка, 2007. – 458 с.

Колупаєва, А. А. Інклюзивна освіта : реалії та перспективи : монографія / А. А. Колупаєва. – К. : СаммітКнига, 2009.

Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. – 164 с.

Основи інклюзивної освіти : [навч.-метод. посіб.] / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. акад. пед. наук України, Ін-т спец. педагогіки ; за заг. ред. А. А. Колупаєвої. – Київ, 2012. – 240 с.

Платаш Л. Б. Моделювання безпечного інклюзивного середовища якісної освіти осіб з особливими потребами / *Якість вищої медичної освіти (60-річчя ТДМУ)* : монографія / [Вихрущ А.В., Кліщ І.М., Федчишин Н.О. та ін.] / За ред. А. Г. Шульгая та Н.О. Федчишин. – Тернопіль ТДМУ, 2017. – С. 267-312

Планування спрямоване на кожного учня: посібник з розроблення та впровадження індивідуальних початкових планів: посіб. - К.: Паливода А.В., 2012. - 86 с.

Працевлаштування та зайнятість людей з інвалідністю Довідник для роботодавців.Київ, 2010.

Працевлаштування молоді з інвалідністю: Навч. посіб. / [Ю.М. Маршавін, Д.Ю. Маршавін, М.В. Судаков, Л.В. Бондарчук; за заг. ред. Ю.М. Маршавіна]. – К. : ППК ДСЗУ, – 2010. – 184 с.

Скрипка Н., Грибальський Я., Азін В. Доступність до об'єктів житлового та громадського призначення для людей з інвалідністю». Київ, 2012 248 с.

Спільне викладання в інклюзивному класі: метод. матеріали. /Укладач – Софій Н. З., – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 70 с.

5.2. Допоміжна

Байда Л. Ю., Красюкова–Еннс О. В. Тренінговий модуль «Міжвідомчий підхід у впровадженні інклюзивного навчання».— К., 2013. — 48 с.

Мармаза О. І. Менеджмент в освіті: Дорожня карта керівника. –Харків : Основа, 2007. – 446 с.

Покась В. П. Інтернатні заклади освіти: філософія, історія, стратегія розвитку : монографія / В. П. Покась. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. – 276 с

Придатченко П. М Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні / П. М. Придатченко // Наук.-метод. зб. – К. :ФО – 2007. – 180 с

Сак Т. В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: навч. курс і наук.-метод. посіб. / Т. В. Сак. – К.: ТОВ "Видавничий дім "Плеяди", 2011. – 168 с

Стандарти громадсько-активної школи: соціальна інклюзія: навчально-методичний посібник / Найда Ю.М., Ткаченко Л.М. Під заг. ред. Даниленко Л.І., — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. — 68 с.

Таранченко О. М. Диференційоване викладання в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / О. М. Таранченко, Ю. М. Найда. – К.: Видавнича група "А.С.К.", 2012. – 124 с.

Універсальний дизайн. Практичні поради для кожного. – К., 2012. - 48 с.

Лорман Т. Сім стовпів інклюзивної освіти. Як перейти від запитання "Чому?" до запитання "Як?" / Т. Лорман // Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання. - 2010. - № 3. - С. 3-11.

Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практич. посіб. / [Тім Лорман, ДжоанДеппелер, Девід Харві]; пер. з англ. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. — 296 с.

6. Інформаційні ресурси

Аутизм-академія. Режим доступу: <https://www.autism-academia.com/pro-nas>

Бондар В. І., Синьов В. М. Актуальні проблеми розвитку освіти дітей з обмеженнями життєдіяльності: шлях від інституалізації до інтеграції// Зб. наук. праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту (Серія соціально-педагогічна) [Електронний ресурс]. – Вип. XII. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. - Режим доступу:

http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpkp/Sp/2009_12/1.pdf

Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». – Режим доступу: <http://www.ussf.kiev.ua/> (дата звернення: 10.04.20). – Назва з екрана.

Граб С. О. Інклюзивна освіта у міжнародному праві // Альманах міжнародного права / Міжнар. гуманіт. ун-т. – Одеса. - 2014. - Вип. 5. - С. 11-17. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/amp_2014_5_4 (дата звернення: 10.04.20). – Назва з екрана

Державна цільова програма «Національний план дій з реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю» на період до 2020 року» (№ 706 від 01.08.2012). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/706-2012-%D0%BF> (дата звернення: 03.03.2019)

Міжнародний фонд «Відродження». – Режим доступу: <https://www.irf.ua/> (дата звернення: 05.03.2019)

Канадсько-український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні». – Режим доступу: http://www.osvitportal.lviv.ua/diyuchi_proekty?id=15151_kanadsko_ukrainskyy_proekt_inklyuzyv_na_osvita_dlya_ditey_z_osoblyvymy_potrebam_y_v_ukraini (дата звернення: 05.03.2019)

Охорона здоров'я і права людини: ресурсний посібник. – Режим доступу: http://medicallaw.org.ua/fileadmin/user_upload/PDF/%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%BE%D1%80%D1%81/%D0%A0%D0%B5%D1%81%D0%BE%D1%80%D1%81_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B4%D1%96%D0%BB_9.pdf (дата звернення: 10.04.20). – Назва з екрана.

Права людини: сайт Міжнародного фонду «Відродження». – Режим доступу: https://www.irf.ua/prava_lyudyny/ (дата звернення: 05.03.2019)

Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання [Електронний ресурс] : Наказ МОН № 912 від 01 жовт. 2010 р. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/ (дата звернення: 10.04.20). – Назва з екрана.

Соціальний захист людей з особливими потребами : інформаційний збірник. – Режим доступу: <http://elanets.mk.gov.ua/store/files/1479919694.pdf> (дата звернення: 10.04.20). – Назва з екрана.

Тамм А. Є. Інклюзивна освіта як предмет наукових досліджень в сучасній Україні [Електронний ресурс] / А. Є. Тамм, Т. П. Стецюра // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харк. регіон. ін-т держ. упр. – Харків, 2012. - № 1. - С. 78-86. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2012_1_12 (дата звернення: 10.04.20). – Назва з екрана.

Шевченко А. Приймаємо на роботу осіб з інвалідністю.– Режим доступу: <https://balance.ua/files/global/2018-Balance-74-75-p58-61-UA.pdf> (дата звернення: 10.04.20). – Назва з екрана.